

MOLTES NOIES ADOLESCENTS PATEIXEN UN MALESTAR PSICOLÒGIC CALLAT

Concepció Garriga, psicòloga col·legiada 1210, psicoterapeuta psicoanalítica, analista bioenergètica.

Des de Freud que es coneix que la noia adolescent pateix una onada de repressió molt notable durant la pubertat, que no té un paral·lelisme en el noi. Actualment aquesta situació de retrocés cognitiu i emocional de la noia està molt estudiada, i entesa com un efecte de l'adquisició del gènere femení normatiu, sobretot per psicòlogues i psicòlegs nord-americans/es, Gilligan, Seligman, així com per la psicoanalista E. Dio Bleicmar¹ entre nosaltres.

Gilligan² va ser la primera psicòloga en adonar-se que en la literatura clínica de l'adolescent hi ha una observació persistent d'una "constricció o estretament psíquics" que porten la noia a patir des de símptomes depressius fins a processos dissociatius. Aquestes dades, preses en conjunt, suggereixen que les noies afronten una crisi psicològica a l'adolescència, que les porta a fer moltes desconexions. En aquest sentit, s'ha trobat que aquesta edat és sovint l'inici de trastorns somàtics, depressius, de l'autoestima, d'anorèxia i de bulímia. A partir d'aquestes observacions y d'altres dades Dio³ afirma: "la patologia femenina té dues característiques rellevants: la seva aparició a partir de la pubertat i la incidència de la sexualitat en la seva causació".

Tinc a les mans una recerca⁴ aplicada sobre una població molt extensa (36.284 nois i noies) de l'estat de Minnesota que corrobora els estudis anteriors i que relaciona les seves troballes amb el gènere.

Aquest estudi ha posat de manifest que els nois tendeixen a involucrar-se en comportaments violents que donen compte de tres de cada 4 morts en la segona dècada de la vida, mentre que sembla que a les noies la inquietud se'ls gira cap endins, i, com a conseqüència, els seus crits d'ajuda poden ser més difícils de sentir i més fàcils d'ignorar.

Faig públiques aquestes dades perquè a mi ja m'havia cridat l'atenció aquest fenomen. Concretament durant l'any 1999 vaig atendre una sèrie de noies a la meua consulta que presentaven uns quadres⁵ que miraré de descriure i que coincideixen plenament amb les troballes d'aquesta recerca.

¹ DIO, E. La sexualidad femenina. De la niña a la mujer. Barcelona: Paidós 1997

² GILLIGAN, C. & cols. ed. Women, Girls & Psychotherapy. Reframing Resistance, New York: Harrington Park Press 1991.

³ DIO, E. Obra esmentada a 1.

⁴ Harris, L, Blum, R. W. & Resnick M. (1991) "Teen Females in Minnesota: A Portrait of Quiet Disturbance" pgs 119-135, dins GILLIGAN, C. & cols. Obra esmentada a 2.

⁵ Naturalment que cada noia té la seva història particular i una constel·lació única de factors que conformen la seva personalitat pròpia. El que vaig a fer aquí és a descriure els trets que em semblen comuns i que tenen una dimensió social, com és el fet de l'adquisició de gènere, que va més enllà de les característiques de cada història particular per constituir-se en un fenomen psicosociològic.

Es tractava d'estudiants de secundària que assistien a escoles privades o públiques de la ciutat. No s'apreciaven diferències relatives al tipus d'escola. Manifestaven sentir-se insatisfetes amb elles mateixes malgrat treien bones notes, i rebien reconeixement per part del professorat. En alguns casos es tractava de símptomes inequívocs de depressió i de forta tensió emocional. De nou aquesta dades coincideixen molt amb l'estudi de Minnesota, que mostrava que el doble⁶ de noies que de nois feia intents de suïcidi, assolint, en àrees urbanes, el 23% de la població femenina adolescent.

Les noies que vaig atendre estaven molt preocupades pel seu aspecte físic, a vegades fins a distorsionar la pròpia imatge, algunes, a més, amb conductes de risc respecte a desenvolupar trastorns amb el menjar. L'estudi que estic esmentant va trobar que el 16% de les noies sobre el 2% dels nois estaven permanentment de règim, però que el 65% de les noies comparat amb el 29% dels nois estaven en una situació de moderada a alta quant a desenvolupar trastorns alimentaris.

Durant l'adolescència es comença a explorar la sexualitat, i algunes noies i nois comencen a tenir relacions sexuals que poden tenir conseqüències serioses. A l'estudi americà, als 18 anys, el 64% de les noies i el 61% dels nois havia mantingut relacions, d'aquests el 39% de les noies deia que no feia servir cap mètode anticonceptiu.

També se'ls preguntava sobre la incidència d'abusos sexuals i/o físics. El 24% de les noies davant el 6% dels nois deia que n'havia patit. Els nois informaven més d'abusos físics que sexuals. La majoria de les noies abusades no n'havia pogut parlar mai; tenien més risc de suïcidi i estaven més desconnectades dels sistemes de suport a la família.

Un altre dels aspectes que em va cridar molt l'atenció era el paper que jugaven els iguals, particularment el menyspreu sostingut al llarg de tot el cicle educatiu dels nois sobre les noies. Devaluació no suficientment contrarestada pels adults, que, ans al contrari, tendien a confirmar les percepcions de desigualtat entre els gèneres, que, a la vegada, veien corroborades en les imatges dels mitjans de comunicació.

Aquesta situació també es donava a les famílies. Les mares de les famílies de les noies que em van consultar tenien posicions més devaluades i de menor autoritat que els pares. Ambdós tenien dificultats serioses per donar a les noies el suport que necessitaven. Sobretot tenien pares i/o mares molt exigents, cosa que no facilitava una comunicació espontània i sincera de les noies.

⁶ Aquestes dades, de nou, coincideixen amb totes estadístiques epidemiològiques actuals que xifren en el doble la incidència de depressió en les dones. Boyd, J., i Weissman, M. (1981) "Epidemiology of affective disorders: A reexamination and future directions", *Archives General of Psychiatry*, 38, 1039. Weissman, M. i cols. (1984) "The epidemiology of depression. An update on sex differences rates", *Journal of Affective Disorders*, 7, 179-184. Dades obtingudes de DIO, E. La depresión en la mujer, Madrid: Ed. Temas de Hoy, 1991.

El que produïa major malestar i patiment a aquestes noies era el pobre concepte de si mateixes que presentaven, quan no era francament negatiu, cosa que està fortament relacionada amb el patró d'exigència i de menyspreu al que s'han trobat sotmeses, que es converteix fàcilment en autoexigència i culpa.

Aquests sentiments són, justament, els que van trobar els autors de l'estudi que estem comentant, quan arriben a la conclusió que hi ha xifres significatives de noies que poden estar patint un notable malestar psicològic, i que és molt probable que expressin aquest sofriment amb comportaments silenciosos pertorbats i autodirigits, és a dir, que el seu crit no se senti perquè està girat cap endins i apagat.

Aquests autors també van observar que allò que era un bon predictor d'absència de trastorns és un fort sentiment de connexió personal amb la família, i que l'adolescent senti que els importa. A aquestes conclusions ja hi havia arribat Bowlby, J.⁷ en els seus treballs pioners sobre l'autoestima, amb els que va descriure que les persones que tenen el millor nivell d'autoestima tenen famílies estables a partir de les quals primer la criatura, després l'adolescent i finalment l'adult/a jove van realitzant una sèrie d'exploracions en el medi cada vegada més àmplies. Aquestes famílies fomenten l'autonomia, però no la forcen, i, tot i que els vincles amb la llar es poden afeblir, no es trenquen mai del tot.

Una altra conclusió de l'estudi de Minnesota és que una relació adulta amb una persona amb qui l'adolescent connecti emocionalment augmenta la probabilitat de que la nena dissipï la tensió i experimenti menys conseqüències negatives a la vida. El que sembla que proporciona el poder de recuperació psicològica a l'adolescent és la sensació de que importa a alguna persona adulta. Aquesta troballa és de particular interès per els/les psicoterapeutes.

⁷ BOWLBY, J. Vínculos afectivos: formación, desarrollo y pérdida, Madrid: Ed. Morata, 1986.